

A MAGYAR BÉKEDELEGÁCIÓ

VIII. SZÁMÚ JEGYZÉKE.

AZ ERDÉLYI KÉRDÉSRŐL

(részlet)

Neuilly, 1920 januárius hó 14.-én

Elnök úr!

Mielőtt a Magyar Békeküldöttség megkapná azokat a békefeltételeket, amelyeket a Szövetséges és Társult Hatalmak Magyarország részére megállapítottak, kötelességünk tájékoztatni a Legfőbb Tanácsot azokról a problémákról, amelyek „Erdélyi kérdés” nevezete alatt foglalhatók egybe.

A magyar nemzet mind ez ideig el volt zárva attól, hogy a nemzeti életét érdekelő problémákról véleményét megmondhassa, úgy, hogy félnünk kell attól, hogy a Legfőbb Tanács nem ismeri kellőleg ennek a területnek a helyzetét, s így az erdélyi kérdés rendezését úgy tervezi, hogy az nemcsak a magyar nemzet érdekeivel kerül ellentétbe, hanem Európa békéjét és gazdasági nyugalalmát is veszélyezteti.

[...]

A magyar–oláh kérdés súlypontja a történelmi Erdély területén fekszik. Ez a terület vált vitássá Magyarország és Románia között, erre tart jogot mind a két nemzet; ez az a terület, amelyen a két faj keverten él, ma egymással versenyezve, holnap talán békés egyetértésben, de esetleg egymással szemben vad gyűlölettel eltelve és egymásra fegyverrel törve, ha a Legfőbb Tanács bölcsességének nem sikerül oly megoldást találni, amely mind a két félt kielégíteni képes.

A mondottak után most már be kell látnunk azt a kétségtelen tényt, hogy az erdélyi kérdést nem lehet azzal megoldani, hogy Erdélyt Magyarország fennhatósága alól Románia fennhatósága alá utaljuk; ezzel ki lehet ugyan elégíteni Romániának nemzeti egységre való törekvését, de a mai helyzettel szemben csak annyi lenne a különbség, hogy a magyarországi oláh irredenta helyett magyar irredenta keletkeznék Romániában; a különbség csak az lenne, hogy eddig Románia buzdította az alacsonyabb műveltségű kisebbségeket a magasabb műveltség színvonalán álló, fejlettebb és demokratikusabb berendezésű Magyar Állam ellen, a jövőben pedig az eddig Erdélyben történelmi szerepet játszott magyarságot fogjuk kétségbeesett küzdelembe kergetni nemzeti kultúrája, politikai önrendelkezési joga és létfenntartása érdekében, mert, amint ezt az utolsó év szomorú története bizonyítja, Románia nem képes és nem hajlandó ezeket számára biztosítani.

Román oldalról a helyzet tiszta felismerését igyekeztek elhomályosítani a Legfőbb Tanács elé terjesztett olyan statisztikai memorandumokkal, amelyekben a magyar hivatalos népszámlálás adatait egyenesen meghamisították s mindenféle trükkök segítségével annak a kimutatására vállal-

koztak, hogy a magyarság a Romániától követelt területen elenyésző kisebbségben van; ilyen eszközökkel igyekeztek a Legfőbb Tanács esetleges aggodalmát eloszlatni. De hiába. A magyarságot papiroson el lehet tüntetni a Romániától követelt területről, meg lehet kísérelni más eszközökkel is a kiirtását és megfélemlítését, de ez a magyarság ma még megvan, él és amíg él, elévülhetetlen jogot formál a nemzeti létéhez, amelyről soha és semmiféle körülmények közt sem fog lemondani.

[...]

...A gyulafehérvári gyűlés határozatait az erdélyi oláhok csekély töredéke hozta meg, de még ez a gyűlés sem mondotta ki a Romániába való beolvadást minden feltétel nélkül, hanem csak az erdélyi oláhok önrendelkező jogát proklamálta. Ezt pedig az erdélyi oláhok háromféle módon gyakorolhatják, úgymint:

1. Magyarországgal gazdasági egységben, de teljes nemzeti autonómiával felruházva;

2. az erdélyi magyarsággal és szászsággal unióban, független Erdély államot alkotva;

3. végre Romániával állami közösségben. De ebben az esetben is fennáll Erdély népének joga, hogy változtasson abban a tekintetben, vajon teljes politikai egységbe olvad-e Romániával, vagy pedig bizonyos szélesebb, vagy szűkebb körű autonómia kikötése mellett csak lazább egyesülésbe megy bele.

Hogy a három, illetve az említett négy mód közül melyiket választaná, azt az erdélyi román nép csak maga dönthetné el. Ehhez természetesen a magyar és szász népnek is joga van hozzászólni. Az oláh nép azonban akaratát addig nem nyilváníthatja, amíg a Legfőbb Tanács erre neki alkalmat nem nyújt és ameddig Románia katonai erejével gondoskodik arról, hogy érdekeivel ellentétes határozatokat ne hozhasson. Erdély oláh népének tehát ma sincs önrendelkezési joga, illetőleg csak papíron van meg, mert Románia katonailag megszállta s az önrendelkező jognak csak azt az egy formáját és annak oly módon való megvalósítását diktálja neki, hogy ez [a] Románia szolgátságába való jutást jelenti. Végeredményben tehát itt nem az erdélyi nép önrendelkező jogának gyakorlásáról, hanem annexióról lehet beszélni.

[...]

Erdély területén meggyőződésünk szerint a nemzetiségi kérdés rendezését csakis az Erdély történelmében kifejezésre jutott és alkalmazásba vett elvek figyelembevételével lehet megvalósítani. Ez a rendezés független Erdély államjogi hovatartozandóságának kérdésétől, mert nem a minimális nemzetiségi számkülönbségeket, hanem elsősorban a történelmi múltat, a várható jövő fejlődést, a kultúra, a civilizáció és a terület gazdasági érdekeit kell figyelembe venni, hogy helyesen dönthessünk. Magyarország csak ezeket az érveket dobhatja Brennus kardjával szemben a mérlegbe.

De akárhogy dől is el az államjog hovatartozandóság kérdése, Erdély nemzetiségi kérdésének belső rendezése külön feladat és semmiképpen nincs elintézve a kisebbségek védelmének biztosítókaival.

A megoldásra konkrét tervünk van, amelyet szívesen bocsátunk a Legfőbb Tanács rendelkezésére. Ennek a megoldásnak vezérelveit a következőkben vagyunk bátrak megjelölni:

I. Erdély nyelvi szempontból négy területre osztandó fel, úgymint:

1. Túlnyomóan magyar területre.
2. Túlnyomóan oláh területre.
3. Túlnyomóan sváb, illetve szász területre.
4. Vegyes nyelvű területre, amely a) szász- vagy sváb-oláh jellegű b) magyar-oláh jellegű.

II. Ezeknek a területeknek széles körű kormányzati és közigazgatási autonómiát kell adni, az egységes Erdély állami autonómiájának keretén belül. Az autonómiák egyik fő feladata volna az összes állami, helyhatósági és egyéb tisztviselők megválasztása, illetőleg a megürülő állások betöltése.

III. Az I. pont 4. alpontjában említett területeken a kétnyelvűség, valamint a nemzeteknek a köztisztviselői állásokban való egyforma részesedése volna biztosítandó.

IV. Az erdélyi központi kormányban és orgánumaiban a háromnyelvűség és a központi törvényhozó testületben a három nemzet egyforma képviselése és végül a nemzeti kataszterek alapján megejtendő választórendszer szolgáljon vezérelvül.

V. A kulturális és egyházi ügyeket a nemzeti, illetve az egyházi autonómiák gondjaira kell bízni. Ezeknek aránylagos állami segítségét előzetesen kötendő egyezményekkel kellene biztosítani. A kulturális intézmények fenntartása végett ezek az autonómiák saját híveiket megadóztathatják.

VI. A magyar nyelv használata a még mindig megmaradó kisebbségek részére egységesen és liberálisan szabályozandó. A kisebbségek védelme gazdasági téren is biztosítandó.

Az eddig előterjesztett érveink alapján mély tisztelettel kérjük Magyarország nevében a Legfőbb Tanácsot, méltóztassék az erdélyi kérdés tárgyában a következőket elhatározni:

1. Ha az Erdélyben megejtendő népszavazás úgy kívánja, akkor Erdélyt a Magyarországgal való gazdasági közösség érintése nélkül, széles körű állami autonómiával kell felruházni.

2. A Legfőbb Tanács Erdély nemzetiségi kérdésének belső rendezésével a Népszövetségtől kiküldött bizottságot bízta meg. Ez a bizottság az érdekeltektől három nemzet képviselőinek bevonásával, az említett hat pont figyelembevételével a terület részére alkotmánytervezetet dolgoz ki. Ennek az alkotmánynak nemzeti tervezeteit a Népszövetség oltalma alá helyezzük.

(*A magyar béketárgyalások. I. Bp., 1920. 117–130.*)